

2020. aasta eesti keele riigieksamist

Pille Reins
eesti keele ja kirjanduse ekspert

1. Eksami eesmärgid

Gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, läbiviimise, eksamitööde koostamise ja hindamise tingimused ning kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri [määrusega nr 54](#). Määruse kohaselt on riigieksamite läbiviimise eesmärk hinnata gümnaasiumi riikliku õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning kohustuslike kursuste õpitulemuste omandatust selleks, et

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase gümnaasiumi lõpetamise kohta;
- 6) siduda järjestikuste haridustasemetega õppekavad ning võimaldada kasutada riigieksamitulemusi õpingute jätkamiseks.

2. Eksamitöö ülesehitus

2020. aasta eesti keele riigieksami ülesannete koostamisel arvestati riiklikus õppekavas määratletud õpitulemusi, läbivaid teemasid, õppeaine eesmärgi, üldpädevusi ja valdkonnapädevusi.

Vormilt oli eesti keele riigieksam kirjalik kaheosaline eksam. Esimese osaga kontrolliti tekstimõistmisoskust ning teisega tekstiloomes oskust. Eksamitöö koosnes neljast variandist, millest igaüks sisaldas alustekste, kolme lugemisülesannet ja üht kirjutamisülesannet.

Eksami esimeses osas tuli eksaminandil valida üks eksamitöö variant ja lahendada selles antud teksti(de) põhjal lugemisülesanded, mis eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna. Lugemisosas hinnati hindamisjuhendi põhjal ja ülesannete eest oli võimalik saada kuni 40 punkti (40% eksami kogutulemusest).

Eksami teises osas võis valida ükskõik millise eksamitöö variandi tekstiloomes ülesande. Eksaminandil tuli luua umbes 400-sõnaline sidus arutlev kirjand ning see pealkirjastada. Kirjutamisel pidi lähtuma ülesandest. Alustekstide kasutamine selles osas ei olnud kohustuslik. Kirjandit hinnati hindamisjuhendi järgi ning kirjutamisosa eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (60% eksami kogutulemusest).

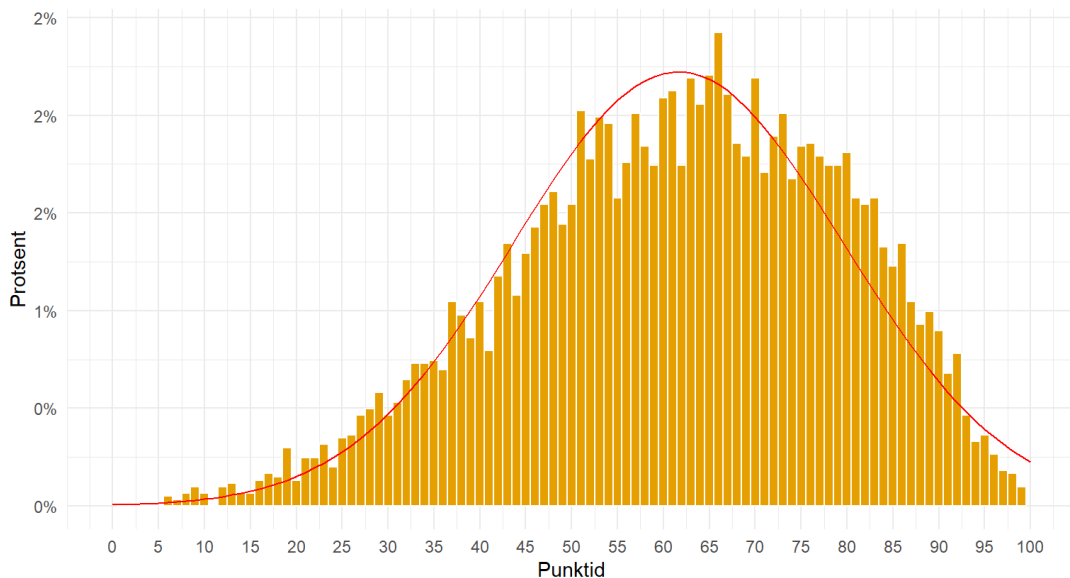
3. Eksamitulemused

3.1. Üldandmed

2020. aasta eesti keele riigieksami põhieksamil osales 6027 eksaminandi (2670 meest ja 3357 naist). Siinse kokkuvõtte aluseks on põhieksamil osalenud eksaminandide andmed.

Tulemuste jaotus

Valimi maht: 6027, keskmine: 61,6, st. hälve: 18

Joonis 1. Tulemuste jaotus

Põhieksamil osalenud eksaminandide keskmine tulemus oli 61,6 punkti (61,6%) 100-st. Eesti keele riigieksami keskmine tulemus on eri aastatel olnud stabiilne (2019 – 62 punkti, 2018 – 62,2 punkti, 2017 – 62,9 punkti, 2016 – 62,7 punkti, 2015 – 61,9 punkti) ning statistiliselt olulisi erinevusi ei ole esinenud.

Joonisel 1 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuid on mõnevõrra nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Eesti keele riigieksam tervikuna oli suuremale osale eksaminandidest jõukohane. Miinimumtulemus 0 punkti oli ühel eksaminandil ja madalaid tulemusi oli vähe: 16 eksaminandi (0,3% eksaminandidest) sai tulemuseks alla 10 punkti. Vähemalt 60 punkti 100st sai 3421 eksaminandi (56,8% eksaminandidest) ja vähemalt 70 punkti sai 2180 eksaminandi (36,2% eksaminandidest). Kõige rohkem oligi eksaminandide hulgas neid, kelle tulemus jäi vahemikku 60–70 punkti. 80-punktiline või kõrgem tulemus oli 1068 eksaminandil. Vähemalt 90 punkti sai 262 eksaminandi, neist seitsmel oli maksimumtulemus (100 punkti).

Tulemuste kokkuvõttes esitatud tabelites on kasutatud alljärgnevat tähisteid ja mõisteid:

N – eksaminandide arv,

Standardhälve – tulemuste hajuvus,

Keskmine – tulemuste aritmeetiline keskmine,
 Min – minimaalne tulemus,
 Max – maksimaalne tulemus,
 Mediaan – keskväärtus,
 AUP – alumine usalduspiir,
 ÜUP – ülemine usalduspiir.

Mediaan jagab järjestatud tulemuste rea kaheks võrdseks osaks.

AUP (alumine usalduspiir) ja ÜUP (ülemine usalduspiir) tähistavad keskväärtuse usaldusintervalli usaldusnivool 95%. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline (usaldusnivool 95%).

Tabel 1. Tulemused maakondade kaupa

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
Harju maakond	2428	40.3	62.4	63.1	63.9	63.1	7	65.0	100	18.3
Hiiu maakond	41	0.7	54.8	59.6	64.4	59.6	30	59.0	90	15.2
Ida-Viru maakond	140	2.3	51.5	54.5	57.6	54.5	9	55.5	92	18.2
Jõgeva maakond	139	2.3	60.2	63.1	66.1	63.1	26	64.0	98	17.6
Järva maakond	126	2.1	51.6	54.2	56.7	54.2	12	56.0	85	14.5
Lääne-Viru maakond	278	4.6	57.3	59.5	61.6	59.5	9	62.0	95	18.2
Lääne maakond	137	2.3	54.7	57.7	60.6	57.7	6	60.0	92	17.5
Põlva maakond	95	1.6	52.6	55.6	58.7	55.6	15	56.0	88	15.1
Pärnu maakond	424	7.0	59.6	61.2	62.9	61.2	0	62.0	96	17.3
Rapla maakond	175	2.9	59.2	61.8	64.5	61.8	8	64.0	93	17.7
Saare maakond	202	3.4	58.3	60.8	63.3	60.8	6	61.0	100	18.1
Tartu maakond	1111	18.4	63.9	64.9	65.9	64.9	7	66.0	100	17.2
Valga maakond	124	2.1	48.9	52.0	55.0	52.0	6	51.0	89	17.1
Viljandi maakond	267	4.4	55.7	57.7	59.7	57.7	12	58.0	93	16.4
Võru maakond	163	2.7	58.4	60.9	63.5	60.9	17	63.0	93	16.4
Maakond märkimata	177	2.9	52.1	54.9	57.7	54.9	10	55.0	97	18.8
Kokku	6027	100.0	61.2	61.6	62.1	61.6	0	63.0	100	18.0

Kõrgeim keskmine tulemus on mitu aastat järjest olnud Tartu maakonnas. 2020. aastal oli madalaim keskmine tulemus Valga maakonnas. Tuleb silmas pidada, et maakondade keskmised tulemused ei ole täiesti võrreldavad, sest eksaminandide arv nendes erineb oluliselt. Andmete tõlgendamisel tuleks vaadata usaldusvahemikke. Kui kahe rühma

usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmise tulemuse erinevus on statistiliselt oluline.

Tabel 2. Tulemused õppevormi järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜÜP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
Eksternõpe	6	0.1	31.2	48.3	65.5	48.3	31	43.5	73	16.3
Mitte-statsionaarne õpe	426	7.1	48.6	50.2	51.8	50.2	7	50.0	90	16.9
Statsionaarne õpe	5136	85.2	63.5	64.0	64.4	64.0	6	65.0	100	16.8
Statsionaarne õpe – koolipõhine õpe	254	4.2	38.3	40.6	42.8	40.6	0	39.0	91	18.0
Üksikud õppeained mittestatsionaarses õppes	28	0.5	35.1	41.9	48.6	41.9	14	44.0	76	17.5
Õppevorm märkimata	177	2.9	52.1	54.9	57.7	54.9	10	55.0	97	18.8
Kokku	6027	100.0	61.2	61.6	62.1	61.6	0	63.0	100	18.0

Tabel 3. Tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜÜP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
Mehed	2670	44.3	56.5	57.2	57.9	57.2	0	58	100	18.0
Naised	3357	55.7	64.6	65.1	65.7	65.1	6	67	100	17.1
Kokku	6027	100.0	61.2	61.6	62.1	61.6	0	63	100	18.0

Nii nagu eelmistelgi aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine tulemus meeste omast kõrgem. Keskmise tulemuse erinevus oli 7,9% (2019 – 7%, 2018 – 6%, 2017 – 5%, 2016 – 7,8%), mis on statistiliselt oluline.

3.2. Eksamiosade tulemused

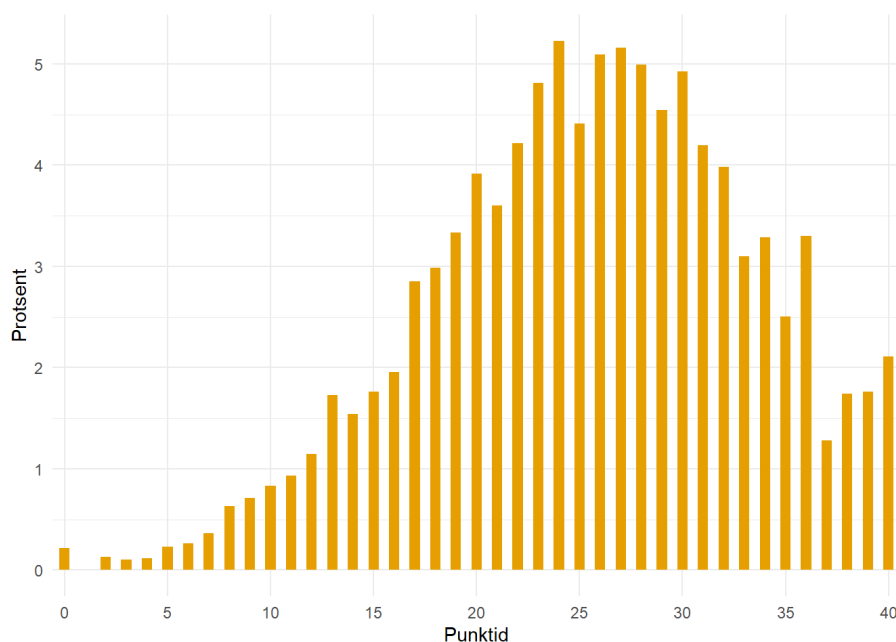
3.2.1. Lugemisosa

Riigieksamil oli neli eksamitöö varianti, millest igaühe lugemisosa koosnes ühest või mitmest alustekstist ning kolmest lugemisülesandest. Esimene variant tugines katkendile proosatekstist, teine variant meediatekstile, kolmas variant meediatekstile ja katkendile blogipostitusest, neljas variant kahele meediatekstile ERRi veebilehelt. Eksaminandil tuli valida üks variant neljast ning lahenda lugemisülesanded, mis kontrollisid oskust mõista ja analüüsida loetud teksti ning teha loetu põhjal järeldusi.

Lugemisülesandeid hinnati hindamisjuhendi põhjal. Hindamisel arvestati vastuste sisu põhjalikkust, täpsust ja arusaadavust, vastavust ülesandele ning õigekeelsust. Kolme ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt 40 punkti (sisu eest 34 punkti, õigekeele eest 6 punkti).

Tulemuste jaotus

Testiosa maksimumpunktid: 40, valimi maht: 6027, keskmine: 25.5, st. hälve: 7.7

Joonis 2. Lugemisosa tulemuste jaotus

Lugemisosa keskmine tulemus oli 25,5 punkti 40st (65,8%). Jooniselt 2 on näha, et tulemuste jaotus on nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Ülesanded olid enamikule eksaminandidest jõukohased, osale aga pigem kerged. Vähemalt 80% osa maksimumtulemusest sai 1390 eksaminandi (23% eksaminandidest). Neist 127 eksaminandi tulemus oli 40 punkti (100%).

Tabel 4. Teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Variant 1	1340	27.0	27.4	27.7	68.5	0	28	70	40	6.5
Variant 2	2045	27.5	27.9	28.2	69.7	0	29	73	40	8.0
Variant 3	1645	21.0	21.4	21.8	53.5	0	22	55	40	7.4
Variant 4	997	24.2	24.6	25.0	61.5	2	25	63	40	6.1
Kokku	6027	25.3	25.5	25.7	63.7	0	26	65	40	7.7

34% eksaminandidest eelistas lahendada teise variandi lugemisülesandeid, mis põhinesid Liisi Laineste artiklil „Üldse pole naljakas! Huumoritraditsioonist ja tsensuurist“ (Müürileht, 18.04.2017). 27% eksaminandidest lahendas kolmanda variandi ülesandeid, mis põhinesid Mart Niineste arvamusele „Veganid peavad otsustama, kas olla sekt radikaalseid umbluumarginaale või võtta vastutus ning teha ühiskonnaga koostööd“ (Eesti Päevaleht, 23.04.2017) ja katkendil Maryliis Teinfeldti blogipostitusest „Peaasi et vegan?“ (Nullkulu, 14.04.2017). 22% eksaminandidest valis esimese variandi, mille ülesannete lahendamiseks tuli lugeda katkendit Sofi Oksaneneni romaanist „Puhastus“

(soome keelest tõlkinud Jan Kaus, 2009). 17% eksaminandidest lahendas neljanda variandi ülesandeid, mis tuginesid artiklitele „Võrguteadlane annab viis soovitusi, kuidas elus edu saavutada“ (ERR, Novaator, 09.11.2018) ja „Sotsiaalanthropoloog Aet Annist: tänapäeva edukultus lõhestab ühiskonda“ (ERR, Kultuur, 21.03.2017).

Kõrgeim keskmine tulemus 27,9 punkti saadi teise variandi alustekstide põhjal lahendatud lugemisülesannete eest. Pisut madalama keskmise tulemuse 27,4 punkti said esimese variandi lugemisülesandeid lahendanud eksaminandid. Neljanda variandi valinud eksaminandide keskmine tulemus oli 24,6 punkti ja kõige madalam oli kolmanda variandi ülesandeid lahendanud eksaminandide keskmine tulemus 21,4 punkti.

Eksamitöö kõikides variantides oli kolm lugemisülesannet, mille hindamisel arvestati nii vastuse sisu kui ka õigekeelsust. Esimese ülesande vastuse sisu eest võis saada 0, 2, 4, 6 või 8 punkti, teise ja kolmanda ülesande sisu eest 0, 3, 6, 9 või 13 punkti. Iga vastuse õigekeelsuse eest oli võimalik saada 0, 1 või 2 punkti. Kui vastuse sisu hinnati 0 punktiga, siis õigekeelsust eraldi ei hinnatud.

Tabel 5. Lugemisosa ülesannete tulemused

	N	1. ül	1. ül %	2. ül	2. ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	1340	6.66	66.6	10.06	67.0	10.68	71.2
Variant 2	2045	7.66	76.6	10.73	71.5	9.49	63.3
Variant 3	1645	6.80	68.0	6.76	45.1	7.84	52.2
Variant 4	997	4.94	49.4	10.41	69.4	9.25	61.7

Ülesannete keskmine lahendus jäi vahemikku 45,1–76,6%. Lugemisosa kergeimaks osutus teise variandi esimene ülesanne, milles tuli välja tuua neli põhjust, miks huumorikonfliktid võivad puhkeda. Eksamitöö keerukaim oli kolmanda variandi teine ülesanne, milles tuli Mart Niineste teksti põhjal sõnastada kolm viga, mis on Eestis veganluse tutvustamisel tehtud, ja selgitada, mida iga viga on kaasa toonud.

Lugemisosa kõikide ülesannete eristusindeksid¹ olid üsna kõrged (esimese variandi ülesannetel vahemikus 0,71–0,8, teise variandi ülesannetel vahemikus 0,75–0,88, kolmanda variandi ülesannetel vahemikus 0,62–0,81, neljanda variandi ülesannetel vahemikus 0,69–0,79) ning ülesanded võimaldasid eksaminande üsna hästi eristada.

¹ Eristusindeks näitab, mil määral ülesanne diferentseerib erineva tasemega õpilasi. Eristusindeksi väärtused asuvad lõigul –1st kuni 1ni ja hea eristusvõimega ülesande korral peaks indeksi väärtus olema suurem kui 0,3.

Tabel 6. Meeste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	N (%)	1. ül	1. ül %	2. ül	2. ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	376	14.1	6.01	60.1	9.19	61.2	9.92	66.2
Variant 2	1070	40.1	7.24	72.4	10.32	68.8	8.97	59.8
Variant 3	646	24.2	6.57	65.7	6.52	43.4	7.60	50.6
Variant 4	578	21.6	4.84	48.4	10.25	68.3	8.99	59.9
Kokku	2670	100.0	6.39	63.9	9.22	61.5	8.78	58.5

Tabel 7. Naiste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	N (%)	1. ül	1. ül %	2. ül	2. ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	964	28.7	6.91	69.1	10.39	69.3	10.98	73.2
Variant 2	975	29.0	8.13	81.3	11.19	74.6	10.06	67.1
Variant 3	999	29.8	6.95	69.5	6.92	46.1	7.99	53.3
Variant 4	419	12.5	5.06	50.6	10.64	70.9	9.61	64.1
Kokku	3357	100.0	7.05	70.5	9.62	64.1	9.65	64.4

Lugemisosa keskmine lahendus oli meestel madalam (61%) kui naistel (65,8%), erinevus oli keskmiselt 1,6 punkti (2019. aastal 3,2 punkti).

Mehed valisid kõige rohkem eksamitöö teist varianti, naised aga kolmandat. Kõige vähem valisid mehed eksamitöö esimest ja naised neljandat varianti.

Kõrgeim keskmine tulemus oli nii meestel kui ka naistel, kes valisid lahendamiseks teise variandi: keskmine lahendus oli meestel 66,3%, naistel aga 73,4%. Kolmanda variandi ülesannete keskmine lahendus oli madalaim nii meestel kui ka naistel: meestel 51,7%, naistel 54,7%.

Nagu igal aastal, andsid ka seekord hindajad eksamiülesannete ja hindamise kohta tagasisidet. Eksamitöö variantide kaupa võib välja tuua järgmised probleemid ja eksimused.

1. variant

Esimese variandi esimeses ülesandes pidi loetud tekstist välja tooma kaks olukorda, mille põhjal võis väita, et Aliidel on minevikus juhtunud midagi, mis teda rõhub. Kumbagi olukorda tuli illustreerida sobiva tsitaadiga (kokku kaks tsitaati). Osa eksaminandidest ei saanud aru, et tsitaate tuleb tuua lugemistekstist, mitte Lennart Merilt või Oscar Wilde'ilt (need tsitaadid olid antud kirjutamisosa ülesannete juures) või kelleltki kolmandalt. Kuigi lugemisosa iga variandi ülesannete ees on öeldud, et eksaminandil tuleb läbi lugeda tekst (tekstid) ja selle (nende) põhjal lahendada ülesanded, ei loe osa eksaminandidest siiski tähelepanelikult kõiki juhiseid. Esimeses ülesandes, kus tuli Aliide minevikku meenutada, vastati, et Aliidega on minevikus midagi juhtunud, sest ta ei tahtnud Voldemari poes

näha. Niisugusel kujul ei olnud vastus piisav. Tihti ei toodud välja olukordi, mille põhjal võis väita, et Aliidega oli minevikus midagi juhtunud, vaid kirjutati üldsõnaliselt, oletati palju, ei lähtunud tekstist. Kuna noorte taustateadmised Eesti minevikust on kasinad, oli osal eksaminandidest raskusi teksti mõistmisega.

Esimese variandi teises ülesandes tuli selgitada, milles avaldus Aliide kahepalgelisus suhetes Voldemariga. Vastust pidi toetama nelja näitega tekstist. Selle ülesande puhul ei osatud selgitada Aliide kahepalgelisust. Tihti jäi selgitus poolikuks ja piirduti ainult näidetega tekstist. Vastuses tuli näiteid tuua kahepalgelisest käitumisest, kuid välja toodi vaid üks pool, kuigi tulnuks tuua kaks, nt Aliide võttis Voldemari kodus lahkesti vastu, aga ise ei suhtunud temasse hästi vms. Osa eksaminandidest ei saanud aru, mida tähendab „kahepalgeline“, mistõttu olid näited poolikud.

Esimese variandi kolmandas ülesandes tuli iseloomustada Aliide abikaasat Martinit, nagu naine teda mäletas. Välja pidi tooma kolm joont ja kinnitama igaüht näitega tekstist (kokku kolm näidet). Selle ülesande vastused jäid tihtipeale pealiskaudseks. Martinit peeti väga ausaks ega märgatud tema salalikku loomust. Vastustes toodi Martini peamise iseloomujoonena välja, et ta oli aus ja tore mees, keda Aliide sai alati usaldada ja kellega tal oli turvaline ning hea elu. Tekstis oli lause „Martini suust tulid vaid tõesed“, mida osa eksaminandidest võttis väga otse, kontekstile tähelepanu pööramata. Seega ei tabatud irooniat.

2. variant

Teise variandi esimeses ülesandes pidi tooma välja neli põhjust, miks huumorikonfliktid võivad puhkeda. Üldiselt suuremaid eksimusi selle ülesande lahendamisel ei esinenud, kuid huumorikonfliktide põhjuste näitlikustamiseks toodi ka tekstivälised näited.

Teise variandi teises ülesandes tuli sõnastada teksti põhjal huumori kolm ülesannet ühiskonnas ja kinnitada igaüht tsitaadiga (kokku kolm tsitaati). Palju oli vastuseid, kus eksaminand ei lähtunud mitte lugemisosa tekstist, vaid kirjutamisosa ülesande jaoks antud Maia Tammjärve tsitaadist. Huumori ülesannete kinnituseks toodi ka tsitaate tuttavatelt ja suvalistelt kuulsustelt. Ilmselt ei lugenud osa eksaminandidest tähelepanelikult üldist ülesande juhust, et tekst tuleb läbi lugeda ja selle põhjal lahendada ülesanded.

Teise variandi kolmandas ülesandes pidi analüüsima teksti põhjal interneti kasutuselevõtu mõju huumorile neljast aspektist. Kõige sagedasemad eksimused olid just selle ülesande vastustes, sest ei osatud selgitada interneti mõju huumorile. Tihti ei lähtunud alustekstist, vaid nimetati kõike, mis internetis toimub, või vastati liiga üldiselt.

3. variant

Kolmanda variandi esimeses ülesandes tuli välja tuua, mis on veganielustiiliga kaasnev suurim probleem Mart Niineste ja mis Maryliis Teinfeldti arvamusel põhjal. Kummagi probleemi näiteks pidi tooma tekstist ühe tsitaadi (kokku kaks tsitaati). Paljud ei pööranud tähelepanu sõnale „suurim“, seetõttu toodi välja teisejärgulisi probleeme. Palju oli neid, kes võtsid tsitaadid hoopis kirjutamisosa ülesande juurest. Tsitaadiks kirjutati ka

vanasõnu. Oli vastuseid, milles tsitaadid üldse puudusid või tsitaatide asemel olid refereeringud. Korduvalt oli suurima probleemina välja toodud, et TAI ei aktsepteeri veganlust.

Kolmanda variandi teises ülesandes pidi sõnastama Mart Niineste teksti põhjal kolm viga, mis on Eestis veganluse tutvustamisel tehtud, ja selgitama, mida iga viga on kaasa toonud. Ilmselt ei lugenud osa eksaminandidest ülesannet tähelepanelikult, sest vastustes toodi välja pigem tagajärgi. Samuti ei pandud tähele sõna „tutvustamisel“, seepärast nimetati vigu, mida veganid on ise teinud ja mille tõttu on nende ja nende lähedastega midagi juhtunud. Oli ka vastuseid, milles toodi välja, et väärtoidetud lapsed satuvad arstide juurde.

Kolmanda variandi kolmandas ülesandes pidi selgitama Mart Niineste arusaama tüüpilisest veganist, tuues välja neli iseloomulikku tunnust, ja analüüsima, mille poolest vastab Maryliis Teinfeldt sellele stereotüübile ja mille poolest ei vasta. Veganitele iseloomulike tunnuste nimetamisel jäadi hätta. Paljudele polnud selge ka mõiste „vegan“. Vastustes hakati veganeid erinevalt liigitama, nt *M. Niineste jaotab veganid 4 rühma: teaduspõhised, usklikud, ebateadlikud ja hoolimatud; Veganite liigid Niineste järgi on teaduspõhilised, usklikud, õppinud ja isehakanud. M. Teinfeldt on isehakanu, kes harib end pidevalt.* Oli ka vastuseid, kus Maryliis Teinfeldt liigitati teaduslikuks veganiks.

Osa eksaminandidest sai ülesandest aru nii, et kõigi nelja tunnuse puhul tuleb välja tuua, kas Teinfeldt vastab sellele või mitte. Vastustes toodi välja ka tunnuseid, mis tegelikult ei sobitunud M. Teinfeldtiga. Näiteks leiti, et Teinfeldt on silmakirjalik ja eelistab kallist välismaa kaupa ning et ta on ainult nime poolest vegan, sest tegelikult tarbib loomseid toite ka.

4. variant

Neljanda variandi esimeses ülesandes tuli välja tuua edukuse kolm näitajat Albert-László Barabási ja kolm näitajat Aet Annisti käsitluse põhjal (kokku kuus näitajat). Kui Aet Annisti teksti põhjal oli siiski märkimisväärne osa vastajaid need näitajad nimetanud, siis Albert-László Barabási teksti põhjal oli õpilastel edukuse näitajaid keeruline sõnastada. Peamiselt nimetasid eksaminandid edukuse eeldusi. Samuti loetleti edukuse näitajate asemel Aet Annisti artiklis toodud abinõusid kihistumise vähendamiseks (nt ühiskondlikku sallivust, tolerantsust, üksteise väärtustamist, kõikide toetamist, nõrgemate motiveerimist jms).

Neljanda variandi teises ülesandes tuli kirjutada, mida saab Albert-László Barabási ja Aet Annisti seisukohtade põhjal inimene ise edu saavutamiseks teha. Kummaltki pidi välja tooma kaks võimalust (kokku neli võimalust) ja esitama kummagi teadlase käsitletud edusaavutamise võimaluste ühine joon. Ülesanne oli jõukohane ning suuremaid eksimusi vastustes ei olnud.

Neljanda variandi kolmandas ülesandes tuli välja tuua kaks põhjust, miks võib Aet Annisti arvates edukultusega kaasneda ühiskonna kihistumine, ning nimetama neli abinõu, mis tema hinnangul aitaks, et ühiskond oleks vähem kihistunud ja lõhestunud. Abinõudena nimetati sageli sotsiaalse ja sümboolse kapitali kogumist, sh emigreerumist. Aeti ka segamini kihistumise põhjused ja tagajärjed. Üsna sageli esitati tekstiväliseid näiteid.

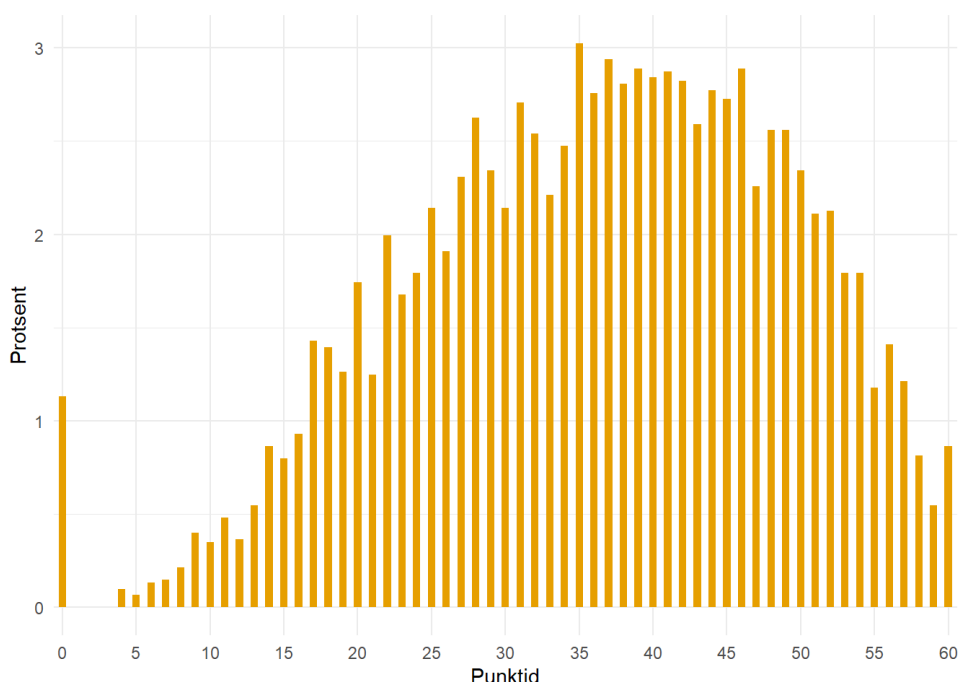
3.2.2. Kirjutamisosa

Eesti keele riigieksami teises osas võisid eksaminandid valida kirjutamisülesande ükskõik millisest eksamitöö variandist. Nad pidid kirjutama umbes 400-sõnalise arutleva kirjandi ja selle ka pealkirjastama. Eksaminandidelt oodati argumenteerivat sidusat kirjakeelset teksti, milles tuli sõnastada probleem(id), seda (neid) analüüsida, põhjendada oma seisukohti ning teha järeldus(ed). Kirjandi kirjutamisel võis toetuda alustekstidele (tsitaadid, lugemisosa tekstid), kuid nende kasutamine ei olnud kohustuslik.

Kirjandi eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (sisu 25 punkti, õigekeelsus 20 punkti, stiil 10 punkti, vorm 5 punkti).

Tulemuste jaotus

Testiosa maksimumpunktid: 60, valimi maht: 6019, keskmine: 36.2, st. hälve: 12.7

Joonis 3. Kirjutamisosa tulemuste jaotus

Kirjutamisosa keskmine tulemus oli 36,2 punkti (60%) 60st. Joonisel 3 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuigi on pisut nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Valdavale osale eksaminandidest olid kirjutamisosa ülesanded jõukohased. Vähemalt 80% kirjutamisosa maksimumtulemusest sai 1210 eksaminandi (20% eksaminandidest). Neist 40 eksaminandi tulemus oli 60 punkti (100%).

Üldiselt oli madalate tulemuste osakaal suhteliselt väike: 86 eksaminandil oli kirjutamisosa tulemus alla 10 punkti, neist 68 eksaminandi kirjandit hinnati 0 punktiga. Enamasti hinnati 0 punktiga kirjandeid, mille tekst oli liiga lühike (400 sõna asemel alla 250 sõna) või oli ülesanne jäänud täitmata (nt kirjandi tekst ei vastanud püstitatud ülesandele).

Tabel 8. Teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Kesk- mine	ÜÜP	Kesk- mine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard- hälve
Valimata	11	-3.5	2.8	9.1	4.7	0	0.0	0	31	9.3
Variant 1	1034	39.2	39.9	40.7	66.6	0	41.5	69	60	12.6
Variant 2	1202	32.3	33.0	33.8	55.1	0	33.5	56	60	12.9
Variant 3	2025	33.8	34.3	34.8	57.2	0	35.5	59	60	11.9
Variant 4	1747	37.1	37.7	38.3	62.9	0	39.0	65	60	12.3
Kokku	6019	35.6	36.0	36.3	59.9	0	37.0	62	60	12.7

34% eksaminandidest valis kolmanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida põhjusi, miks on toitumise ja/või eluviisi teema muutunud aktuaalseks. Näiteid sai tuua ühiskonnast ja/või meediast ja/või populaarteadusest.

29% eksaminandidest valis neljanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida edu olemust ning edukuse positiivseid ja negatiivseid külgi. Näiteid pidi tooma ilukirjandusest ja/või filmikunstist ja/või meediast ja/või ühiskonnaelust.

20% eksaminandidest valis teise variandi kirjutamisülesande, milles tuli analüüsida, miks on huumorit vaja nii ühiskonnale kui ka üksikisikule. Näiteid võis tuua ilukirjandusest ja/või draama- ja/või filmikunstist ja/või meediast.

17% eksaminandidest valis esimese variandi kirjutamisülesande, milles tuli arutleda, miks on üksikisikule tähtis hoida sidet minevikuga. Näiteid sai tuua ilukirjandusest ja/või filmikunstist ja/või ajaloost ja/või tänapäevast.

11 eksaminandi kirjandile oli variandi number jäänud märkimata.

Tabel 9. Tulemused hinnatud aspektide kaupa

	N	Sisu	Sisu %	Õige- keelsus	Õige- keelsus %	Stiil	Stiil %	Vorm	Vorm %
Valimata	11	0.91	3.6	1.09	5.5	0.55	5.5	0.27	5.5
Variant 1	1034	15.81	63.2	13.21	66.0	7.18	71.8	3.75	75.0
Variant 2	1202	13.23	52.9	10.38	51.9	6.17	61.7	3.26	65.3
Variant 3	2025	13.55	54.2	10.96	54.8	6.43	64.3	3.35	67.1
Variant 4	1747	15.16	60.6	12.22	61.1	6.80	68.0	3.55	71.1
Kokku	6019	14.32	57.3	11.58	57.9	6.60	66.0	3.46	69.1

Esimese variandi puhul oli kõigi hinnatud aspektide tulemusprotsent kõige kõrgem (vt tabel 9), mis viitab sellele, et ülesande valisid pigem tugevad keeleoskajad. Neljanda variandi ülesande valinud eksaminandid said samuti üldisest keskmisest kõrgema tulemuse kõigis hinnatud aspektides (vt tabel 9). Teise variandi kirjutamisülesande valinud eksaminandide keskmised tulemused ei erinenud oluliselt kolmanda variandi

valinute omast, st sisu, õigekeelsuse, stiili ja vormi keskmine tulemus punktides oli kolmanda variandi valinud eksaminandidel vaid pisut kõrgem kui teise variandi valinud eksaminandidel.

Tabel 10. Meeste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Valimata	6	-8.1	5.2	18.4	8.6	0	0.00	0	31	12.7
Variant 1	320	34.4	36.0	37.5	60.0	0	35.75	60	60	13.9
Variant 2	672	28.8	29.8	30.8	49.7	0	29.75	50	60	12.9
Variant 3	777	30.4	31.3	32.1	52.1	0	31.50	53	60	12.0
Variant 4	892	34.0	34.8	35.6	57.9	0	35.50	59	60	12.1
Kokku	2667	32.1	32.6	33.1	54.3	0	33.00	55	60	12.8

Tabel 11. Naiste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Valimata	5	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0	0.0	0.0
Variant 1	714	40.9	41.7	42.6	69.5	0	43.5	73	60.0	11.5
Variant 2	530	36.1	37.1	38.1	61.9	0	37.5	63	59.5	11.8
Variant 3	1248	35.6	36.2	36.8	60.3	0	37.0	62	60.0	11.5
Variant 4	855	40.0	40.8	41.6	68.0	0	43.0	72	60.0	11.7
Kokku	3352	38.2	38.6	39.0	64.4	0	40.0	67	60.0	11.9

Naiste keskmine tulemus oli kirjutamisosas 38,6 punkti, meeste keskmine aga 32,6 punkti 60st. Erinevus ilmnas kõikide variantide keskmistes tulemustes.

Erinevusi oli ka kirjutamisosas ülesannete variantide valikus. 33% meestest kirjutas kirjandi neljanda variandi ülesande põhjal. 29% meestest valis kolmanda, 25% teise ja vaid 12% esimese variandi ülesande. 37% naistest kirjutas kirjandi kolmanda variandi ülesandest lähtudes. 26% naistest valis neljanda, 21% esimese ja 16% teise variandi ülesande.

Esimese variandi keskmine tulemusprotsent oli kõrgeim nii meestel kui ka naistel. Madalaim oli aga teise variandi valinud meeste keskmine tulemus ning kolmanda variandi valinud naiste keskmine tulemus.

Nii nagu varasematel aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine kirjutamisosas tulemus meeste omast kõrgem kõigi hinnatud aspektide korral. Kõige rohkem erines õigekeelsuse

keskmise tulemus (3,1 punkti). Teiste hinnatud aspektide erinevus nii suur ei olnud: sisu keskmine tulemus erines 1,6 punkti, stiili keskmine tulemus 0,9 punkti ja vormi tulemus vaid 0,3 punkti.

Kirjandi hindajatelt saadud tagasiside põhjal olid kirjandites sagedamini ilmnunud probleemid järgmised.

- Raskusi valmistas ülesannetest arusaamine, oskus mõista, mida täpselt peab analüüsima ja mille üle arutlema. Mõnikord jäeti osa ülesande märksõnu tähele panemata.
- Isegi kui analüüsiga saadi hakkama, siis üldistuseni jõudmine valmistas paljudele raskusi.
- Osale eksaminandidest oli probleemiks teemas püsimine ja sobivate näidete leidmine. Tihti toodi näiteid, mis analüüsi ei toetanud.
- Esimese variandi ülesandes jäeti tähelepanuta, miks on üksikisikule tähtis minevikuga sidet hoida, ja kirjutati sellest, miks rahvas peab oma ajalugu tundma või miks inimesed peaksid sõdu mäletama. Keskenduti pigem ühiskonnale, mitte üksikisikule.
- Teise variandi ülesande (huumor) puhul oli kirjutajatel raskusi mõistetega. Nii mõnigi ei saanud täpselt aru, mis on satiir või iroonia või must huumor. Kirjutati heast ja halvast huumorist. Domineeris huumorist jutustamine ja nähtud etenduste kirjeldamine.
- Kolmanda variandi ülesande (toitumine, eluviis) puhul kippusud kirjutajad kõige rohkem fookust kaotama: kirjutati lihtsalt tootmisest, veganluse headest ja halbade külgedest, rasvumisest ja keskkonnast, kuid ei arutletud, miks tootmise ja eluviisi teemad aktuaalseks on muutunud. Samas paistis silma, et noored on väga teadlikud erinevatest tootmisviisidest, teavad selle valdkonna suunamudijaid jms. Selle variandi kirjandite puhul oli osa eksaminande käsitletud eluviisi all ka keskkonnaga seotud probleeme (nt toidu eetiline tootmine, muldade kurnamine, puurikanade probleem jms). Selliste kirjandite sisu oli keeruline hinnata, sest raske oli teha vahet, kust lõpeb eluviisi ja kust algab keskkonna käsitlemine.
- Neljanda variandi ülesande puhul jäeti mõni kolmest märksõnast (edu olemus, edukuse positiivne külg, edukuse negatiivne külg) analüüsimata. Osa ülesandest jäi täitmata, sest kirjutati näiteks ainult edu negatiivsetest külgedest, aga jäeti defineerimata edu olemus ning ei toodud välja positiivseid külgi. Ka näiteid ei osatud tuua ja seetõttu kiputi lugemisosa alusteksti liigselt refereerima ning tsiteerima. Peamiselt seostati edu kuulsuse ja rikkusega ning toodi näiteid välismaa staaridest. Sageli põimiti oma teksti (kirjutati maha) tsitaate allikale viitamata.
- Kolmanda ja neljanda variandi kirjandites kasutati pikki tsitaate alustekstidest, kuid need kirjutati lihtsalt välja, jättes lisamata, kuidas seostub tsitaat käsitletava mõttekäiguga.
- Sõnu kasutati vales tähenduses (nt *edukas* asemel *edumeelne*, *toitumine* asemel *toitlustus*, *pilkama* asemel *pilastama* jms). Esines ka kummalisi sõnu (nt *ükskõiklik*, *alaltpidamata*, *ümberringitsema*, *viperdused*, *kergesüdamlikud*, *silmarikkalik* jne), sobimatut sõnastust ja stiilivigu (nt *naljad saavad olla kas*

füüsilised või räägitakse; ette ennetama; inimesed ei näksi muru; noored õgivad friikaid sisse; siis süüakse uus koorem sisse; paljud inimesed hakkavadki oma toitumist jälgima, et see näeks fotogeensem välja; hiljem, kui ära söövad, saavad avalikustada ja oma like-e oodata; trepist alla kukkumise edu ei saa võrrelda lotovõidu eduga; veganlus levib tüdruksõbralt poiss-sõbrale; Mõndadel seondub eduga ilus maja, kus naine ja lapsed ka sees; paljud inimesed saavutavad edu peale oma surma; järsk edu võib inimestele pähe hakata). Varasemast sagedamini tegid kirjutajad rektsiooni- ja ühildumisvigu.

- Kirjandites esines üsna sageli faktivigu, nt *O. Wilde'i sürrealistlik teos „Dorian Gray portree“; Saatan Wolandi tõttu Venemaa psühhiaatriaiglasse sattunud Meister; A. H. Tammsaare teoses „Tõde ja õigus“ tegeles Pearu Andres peamiselt talu ülesehitamisega; nagu vanasõna ütleb: „Tee tööd, siis tuleb armastus“; nagu on öelnud ka O. Luts: „Me oleme täielikus sitas, aga see on meile väetiseks“; Tammsaare suurromaan „Tõde ja tegu“ jms.*
- Kirjandi tekst oli liiga lühike. Kui kirjand on napisõnaline, ei saa ka tekst olla piisavalt põhjalik. Isegi 250-sõnalise teksti kirjutamisega on osal abiturientidest raskusi.
- Varasemate aastatega võrreldes oli sel aastal rohkem kirjandeid, millel pealkiri puudus.

Sagedamini esines kirjandites järgmisi õigekeelsusvigu:

- vead põimlause kirjavahemärgistamisel, eriti koma puudumine kõrvallause lõpust, nt *Inimesed_ kes ei tea oma minevikust, ei oska..; mehi, kes on.._ ja naisi, kes on.._ ning selle tulemusena..; saadakse aru, kui ohtlik see on_ ja üritatakse..; inimene, kes on saanud tuntuks_ peab..; mehi, kes läksid sõtta_ ning eliiti..; enamus olukordi_ kuhu inimene satub..;*
- koma vale kasutamine kui ja nagu ees, nt *sellised probleemid võivad tekkida kui ei liigutata piisavalt; minule, kui isikule; nende edu tuleb kiiremini, kui teistel; uued elustiilid nagu;*
- kokku- ja lahkukirjutusvead, nt *on läbielanud, on kokkupuutunud, toimetulema, läbipõleda, ei olnud ettevalmistnud, tagaotsitakse, vastupidama, meelepidades, finants vabaduse, sotsiaal meedias, vegan tooteid, see sama, koguaeg, ülemaailma, toitumis harjumused, iga üks, sellesmõttes;*
- eksimused võõrnimede õigekirjas ning käänamisel, nt *Youtubeis, Instagrammist, Wilde raamat „Dorian Gray portree, USA´s, Facebook`is, Cleveroni´i, Oscar Wilde-i;*
- vead tsitaadi ja refereeringu kirjavahemärgistamisel ja tsitaatsõna markeerimata jätmine;
- vead arvsõnade kirjutamisel, nt *12. aastane; 20. minutit, 90.ndatel;*
- vormimoodustusvead, nt *puhtadest, kohadele, videosid, paljusi, tublisi, osasi, tegusi, rahasummasi, uusi asje;*
- vead lik- ja likkus-liiteliste sõnade käänamisel, nt *soovin endale õnneliku tulevikku; mõistaks avalikus noore hukka; jätkusuutlikusele; selle puudulikust; piinlikust tundes, tegelikuses;*
- vead lisandi kirjavahemärgistamisel, nt *presidenti, Donald Trumpi; Kasepääl, väikeses Eesti külas peetakse edukateks;*

- eksimused võõrsõnade õigekirjas, nt *pedjestaal, epopüa, potensiaalselt, revulutsiooni, aksepteeritav*;
- eksimused sõnade poolitamisel, nt *valm-ivad, vahend-usel, loeta-kse, esim-esed, majanduslik-ult, konfli-kte, hamb-urgerit, sunn-ivad*;
- küsimärk kaudse küsilause lõpus, nt *Esitatakse endale küsimus, kuidas veganlus inimese tervisele mõjub?*;
- liigne koma aluse ja öeldise vahel, nt *Raamatus „Mees, kes teadis ussisõnu”, läksid inimesed..; Ülekaalulisus, on...*

4. Hindajate tagasiside

Riigieksami hindajaid oli kokku 68 (eesti keele õpetajad, õppejõud). Kirjutamisosa hindajatest 42 ja lugemisosa hindajatest 21 täitsid pärast hindamist küsimustiku ning andsid tagasisidet eksamitöö ülesannete ja hindamise kohta.

Lugemisosa hindajate üldine hinnang tekstidele oli positiivne: teemad olid aktuaalsed ning tekstivalikut peeti heaks. Suurema osa hindajate arvates olid ülesanded jõukohased, tüübilt sobivad ja arusaadavalt sõnastatud. Hindajate arvates olid kolmanda variandi kaks esimest ülesannet eksaminandidele jõukohased, kuid kolmas ülesanne teistest keerukam, sest õpilased said sellest aru nii, et pidi tooma Mart Niineste arvates neli tüüpilise vegani tunnust ja iga tunnuse kohta näite, mille poolest Maryliis Teinfeldt sellele stereotüübile vastab või ei vasta. Lugemisosa neljanda variandi hindajate arvates olid ülesanded arusaadavalt sõnastatud, teine ja kolmas ülesanne eksaminandidele jõukohasemad, kuid esimene ülesanne keerulisem ilmselt seetõttu, et eksaminandid ei mõistnud, mida tähendab „edukuse näitaja”. Samas eristasid esimene ja teine ülesanne hästi tugeva ja nõrga tasemega eksaminande.

Väljavõtteid lugemisosa hindajate tagasisidest.

Hea tekstivalik. Ülesanded konkreetsetl sõnastatud. (1. variant)

Kõik tundus arusaadav, ülesanded olid jõukohased. (1. variant)

Sel aastal oli variant 2 erakordselt selge sõnastusega, oli ka jõukohane, sest pidin panema palju maksimaalseid punkte. Ülesande tüübid olid head: oli vaja põhjendada, oli vaja tsitaadiga kinnitada ja oli vaja eri aspekte välja tuua. (2. variant)

Tekst oli jõukohane, kuid 1. ja 3. küsimus kippusid õpilastel segi minema. (2. variant)

Ülesanded pidanuks olema jõukohased, aga tuli välja, et pole. (3. variant)

Viimane küsimus oli küll päris raske. (3. variant)

Ülesanded on konkreetsetl sõnastatud, detailselt lahti kirjutatud. (4. variant)

Neljanda variandi teine ja kolmas ülesanne olid õpilaste jaoks jõukohasemad, esimene ülesanne keerulisem, ilmselt seetõttu, et nõudis rohkem üldistamist. (4. variant)

Kirjutamisosa hindajatest enamik arvas, et ülesanded andsid piisavalt võimalusi täita kirjutamisülesannet tekstiloomeülesandena, st eksaminandidel oli võimalusi kirjandi põhiprobleemi ja peamõtte sõnastamiseks ning oma vaatenurga valimiseks. Teemad olid hindajate arvates aktuaalsed, ülesanded noortele jõukohased ja sobivad, sõnastatud selgelt ning variandid ühtlase raskusastmega. Positiivne oli see, et sel aastal valiti kõiki

kirjutamisülesannete variante, st ei olnud kirjutamisülesandeid, mida oleks valitud teistest väga palju rohkem või väga palju vähem.

Väljavõtteid kirjutamisosa hindajate tagasisidest.

Minu meelest olid väga hästi sõnastatud ülesanded, piisavalt jõukohased, temaatiliselt sobivad.

Ülesanded olid head: lihtsalt sõnastatud ja variandid olid võrdsed (seda näitas peaaegu võrdne teemade valimine).

Arvan, et selle aasta teemad olid head, jõukohased. Ka alustekstid olid inspireerivad.

Minu meelest pole ühelgi varasemal aastal nii ühtlase raskusastmega teemasid olnud kui nüüd. Varem tõusis üks teema teiste hulgas esile, nüüd oli valik palju mitmekesisem. Kõik teemad olid kirjutatavad ja eakohased.

Ülesanded olid sõnastatud selgelt, teemad olid noortele jõukohased ja sobivad. Valiti kõiki teemasid, kahte vähem (minevik, huumor), kahte rohkem, kuid üldiselt suhteliselt ühtlaselt.

Kokkuvõte

2020. aasta eesti keele riigieksami keskmine tulemus jäi eelmiste aastate tulemustega võrreldes samale tasemele. Ülesanded võimaldasid mõõta erineva võimekusega eksaminandide keeleoskust ja mõlema osa ülesanded eristasid eksaminande hästi. Kuigi lugemisosa ülesanded olid osale eksaminandidest pigem lihtsad, võib eksamit kokkuvõttes pidada raskusastme poolest sobivaks.

Vaide esitanud eksaminandide osakaal oli sel aastal suhteliselt väike: riigieksami tulemuse vaidlustas 37 eksaminandi (2019 – 68 vaiet, 2018 – 52 vaiet, 2017 – 38 vaiet, 2016 – 68 vaiet, 2015 – 80 vaiet).

Vastustes esinenud puudusi silmas pidades võib eksaminandidele soovitada, et ülesandeid lahendama asudes peaks need kõigepealt tähelepanelikult läbi lugema. Lugemisosa ülesannetele vastates tuleb vältida tekstiväliseid näiteid ja tõlgendusi. Kui ülesanded eeldavad tsitaatide toomist, siis tuleb aluseks võtta loetud tekst, mitte kirjutamisosa ülesannete juures esitatud tsitaadid. Vastus peab olema terviklik: laused ja lõigud tuleb loogiliselt siduda. Väga tähtis on ka teksti korrektne refereerimine ja tsiteerimine. Kui tsitaate kasutada, siis tuleks need siduda oma tekstiga tervikuks. Kindlasti peaks vastuse üle lugema ja veenduma, et ülesande kõik osad on täidetud.

Kirjandi kirjutamisel tuleks jälgida, et tekst ei kalduks teemast kõrvale ja et see oleks argumenteeriv, mitte jutustav või kirjeldav. Argumente peavad toetama sobivad näited ülesandes esitatud valdkondadest. Alustekstide (kirjutamisülesande juures antud tsitaadid, lugemisosa tekstid) kasutamisel tuleb jälgida, et need saavad olla probleemikäsitusel toeks ja anda arutlusele suuna, kuid kirjandi kirjutamisel ei tohiks teiste autorite mõtete esitamisega liialdada. Kui alustekste kasutada, siis tuleb neid korrektselt refereerida või tsiteerida ja viidata ka allikatele.

Kindlasti tuleb pöörata tähelepanu õigekeelsusele. Paljusid vigu on võimalik vältida, kui kasutada eksamil ÕSi.